

Dinsdag 18 mei 2021
ReeHorst, Ede

OOK ONLINE
TE VOLGEN

(CRIMINEELTJES IN DE DOP?

Hoe de omgeving anno 2021 bijdraagt aan een gezonde ontwikkeling van geweten en gedrag van kinderen (0-12 jaar)

scem.

“Hoe kunnen we een afwijkende gewetensontwikkeling en voorlopers van crimineel gedrag zo goed en vroeg mogelijk signaleren, voorkomen en behandelen?”

De moord op een tweejarige peuter door twee jongens van tien jaar in 1993 was een spraakmakende gebeurtenis die voor veel ophef en verontwaardiging zorgde. Ouders en gewelddadige video-spelletjes kregen destijds vooral de schuld. Echter, recente berichten in de media lijken er op te wijzen dat criminele vergrijpen door jonge kinderen steeds vaker voorkomen. Jongens van 17 of jonger met grote messen, kinderen die nog tot laat op straat rondhangen en scooters stelen. Kinderen van 12 jaar die een bank in brand steken met een fatale flatbrand tot gevolg. Hoe kan dat toch, denk je dan? Waar zijn die ouders? Worden die kinderen niet fatsoenlijk opgevoed? In de media wordt van alles geroepen als mogelijke verklaring voor delinquent gedrag bij jongeren zoals falende of afwezige ouders, sociale media, verkeerde vrienden maar wat zegt de wetenschap hierover? En belangrijker: welke signalen zijn er mogelijk gemist door de omgeving waardoor je het vergrijp misschien al had kunnen zien aankomen en je het mogelijk ook had kunnen voorkomen? Of zien de hersenen van deze kinderen er anders uit? En welke consequenties moeten we hieraan verbinden om het gedrag weer acceptabel te krijgen? Hoe gaat een rechter hiermee om in Nederland, in Europa?

Gewetensontwikkeling is het thema van dit symposium: vanuit diverse wetenschappelijke disciplines wordt gekeken naar de normale maar ook naar de afwijkende ontwikkeling van het geweten. Zowel qua het gevoel, het denken, het gedrag en de hersenen alsook, belangrijker wellicht, wat de omgeving kan doen om vroege signalen op te pikken en daarmee mogelijk erger te voorkomen. Een symposium voor sociaal en medisch professionals die bovendien vaak zelf ook opvoeder zijn. U bent van harte uitgenodigd om mee te praten op 18 mei!

Jacqueline Schenk, Erasmus Universiteit Rotterdam
Anita Seinen, SCEM

Programma (toelichting op het programma met abstracts en casuïstiek vindt u op www.scem.nl)

Dagvoorzitter: *Jacqueline Schenk, associate professor*

09.30 uur   Opening door de dagvoorzitter

Blok 1: geweten, ontwikkeling en de wet

- 09.35 uur   **Inleiding gewetensontwikkeling. Crimineeltjes in de dop of kinderen op het spek?**
Een verkenning van het concept ‘geweten’ en gewetensontwikkeling bij kinderen tot ongeveer 12 jaar. We gaan o.a. in op hoe een omgeving met meer verleiding en mogelijkheden het wellicht moeilijker maakt voor kinderen zich gewetensvol te gedragen. Ook zijn de maatstaven wat grensoverschrijdend is en hoe we hiermee omgaan sterk veranderd. Binden we anno 2021 zelf onze kinderen op het spek? • *Jacqueline Schenk*
- 10.15 uur   **Een andere juridische aanpak van crimineeltjes in de dop?**
Met een andere juridische aanpak voor jonge kinderen op het ‘verkeerde pad’ moet het mogelijk zijn hen op ‘het juiste pad’ te krijgen. Door met deze categorie kinderen de ‘privaatrechtelijke route’ te bewandelen wordt gestructureerd samengewerkt met ouders, familieleden en hulpverleners. • *Emese von Bóné, assistant professor*
- 10.45 uur   Pauze

(vervolg programma)

Blok 2: opvoeders en gezinnen

11.15 uur

Wat weet u over de rol van de gehechtheidsrelatie?

Vroeger werd gedacht dat een kind bij geboorte een onbeschreven blad was. Hoe het kind opgroeide was het gevolg van de opvoeding. Nadat men de genetica ontdekt had, zag men de ontwikkeling van het kind als niets anders dan wat in de genen opgeslagen lag. Inmiddels weten we dat er een samenspel is tussen genen en omgeving, dat wordt gevormd door wat we de term 'gehechtheid' hebben gegeven. Hoe brengt gehechtheid nature en nurture samen? Kan dit van invloed zijn op de ontwikkeling van het geweten en mogelijk zelfs bijdragen aan de ontwikkeling van crimineeltjes in de dop? • *Fabienne Naber*, assistant professor

11.50 uur

Van problematische peuter naar agressieve adolescent? Achtergronden van antisociaal gedrag en verminderde emotieregulatie bij kinderen

Meer over risicofactoren die antisociaal gedrag in de kindertijd voorspellen. Kun je al op jonge leeftijd herkennen welke kinderen zich in de toekomst antisociaal, opstandig en/of crimineel gaan gedragen? Welke pre- en postnatale factoren spelen volgens wetenschappelijke theorieën en onderzoek een rol bij de ontwikkeling van het geweten maar ook van antisociaal gedrag? Hoe kunnen opvoeding, (lichte) opvoedhulp en ondersteuning van ouders de (verdere) ontwikkeling van antisociaal gedrag tegengaan? • *Merel van Dorp*, journalist/sociaal wetenschapper

12.25 uur

Lunch

Blok 3: peers, sociale media en de wijdere omgeving

13.25 uur

Waar ligt de grens van het online grenzen verkennen?

Deze generatie is de eerste generatie die volledig online opgroeit. Hoe verloopt het proces van identiteitsontwikkeling en gewetensvorming in deze digitale tijd? Teveel online vrijheid kan resulteren in ongeremd gedrag. Wat doet dit met de speelse ontwikkeling van kinderen? Wat is de grens van online grenzen ontdekken? Wanneer is explorerend online gedrag zorgwekkend? Hoe kun je als professional een negatief online proces signaleren en hoe geef je dit een andere wending? • *Jacqueline Kleijer*, media specialist/hulpverlener

14.10 uur

Criminaliteit/gedragsproblemen, cultuur en vooroordelen

• *spreker uitgenodigd*, (criminoloog)

14.35 uur

Pauze

Blok 4: voorspelling en behandeling

15.05 uur

Wat kunnen we leren van interventiestudies?

Resultaten uit interventiestudies worden besproken met een heldere link naar de Nederlandse praktijk. Centraal staat de vraag of een opvoedinterventie een dreigende uithuisplaatsing kan voorkomen. En in geval een kind toch uit huis geplaatst wordt: zijn interventieprogramma's effectief in het ondersteunen van pleegouders bij de opvoeding van hun pleegkinderen? • *Nikita Schoemaker*, psycholoog/wetenschappelijk docent

15.40 uur

Hoe vormen vroegkinderlijke traumatische ervaringen in de ouder-kindrelatie de ontwikkeling van kinderen?

Welke invloed heeft het meemaken van traumatische ervaringen in de relatie met ouders op de ontwikkeling van kinderen? Wat gaan getraumatiseerde kinderen over zichzelf geloven en verwachten? En hoe beïnvloeden deze overtuigingen en verwachtingen hun gedrag? En welke effecten heeft de vroegkinderlijke traumatisering op hun emotieregulatie? • *Leony Coppens*, klinisch psycholoog

16.15 uur

Conclusies en afsluiting

16.30 uur

Einde

Inschrijven

SCEM verwerkt haar inschrijvingen geautomatiseerd. Het online inschrijfformulier vindt u op de subpagina van deze bijeenkomst in de Agenda op www.scem.nl. Hier vindt u tevens de inschrijffvoorwaarden.

Het inschrijfgeld bedraagt: € 239
Bij inschrijven binnen 3 weken vóór de bijeenkomst: € 269

Online deelnemen

Het inschrijfgeld bedraagt: € 209
Bij inschrijven binnen 3 weken vóór de bijeenkomst: € 239

Sprekers en voorzitter

Mr.dr. E. von Bóné • rechtshistoricus/assistant professor, Erasmus School of Law, Erasmus Universiteit Rotterdam

L. Coppens • klinisch psycholoog, Den Haag

M. van Dorp • journalist en sociaalwetenschapper met expertise over jeugd in kwetsbare en risicosituaties/auteur, Utrecht

J. Kleijer • media specialist/hulpverlener, *Dig It For You/Opvoeden in Liefde/Bureau Jeugd en Media*, Utrecht

Dr. F.B.A. Naber • bioloog/assistant professor, Erasmus School of Social and Behavioural Sciences, Erasmus Universiteit Rotterdam

Dr. J.J.A.M. Schenk • associate professor, Erasmus School of Social and Behavioural Sciences, Erasmus Universiteit Rotterdam

Dr. N.K. Schoemaker • psycholoog/wetenschappelijk docent, Erasmus School of Behavioural Science, Erasmus Universiteit Rotterdam

Doelgroep

Jeugdartsen, kinder- en jeugdverpleegkundigen, sociaal pediaters, kinderpsychologen, gedragstherapeuten en orthopedagogen; andere belangstellenden zijn eveneens van harte welkom.

Accreditatie

Aangevraagd bij ABSG, VSR, Kwaliteitsregister V&V, NVO/KJ, VGCT en SKJ

Datum en locatie

Dinsdag 18 mei 2021
ReeHorst
Bennekomseweg 24
6717 LM Ede

Online én op locatie

Voor zover de corona-maatregelen het toestaan, wordt deze bijeenkomst hybride (deels op locatie, deels online) georganiseerd.

Informatie

SCEM
Postbus 21, 4196 ZG Tricht

telefoon 0345 - 57 66 42
e-mail scem@scem.nl
twitter @scem

Voor meer bijeenkomsten: www.scem.nl